Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

17 päivänä tammikuuta 2012*

Siirtotyöläisten sosiaaliturva — Asetus (ETY) N:o 1408/71 — Alankomaiden mannerjalustalla sijaitsevalla kaasunporauslautalla työskentelevä työntekijä — Pakollinen vakuutus — Työkyvyttömyyskorvauksen maksamisesta kieltäytyminen

Asiassa C-347/10,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Rechtbank Amsterdam (Alankomaat) on esittänyt 5.7.2010 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 8.7.2010, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

A. Salemink

vastaan

Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti V. Skouris, jaostojen puheenjohtajat A. Tizzano, J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts ja J.-C. Bonichot sekä tuomarit R. Silva de Lapuerta, K. Schiemann (esittelevä tuomari), E. Juhász, G. Arestis, D. Šváby ja M. Berger,

julkisasiamies: P. Cruz Villalón,

kirjaaja: johtava hallintovirkamies L. Hewlett,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 14.6.2011 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— A. Salemink, edustajanaan jurist R. E. Zalm,

— Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen, asiamiehenään I. Eijkhout,

— Alankomaiden hallitus, asiamiehinään C. M. Wissels ja M. Noort,

— Kreikan hallitus, asiamiehinään S. Vodina, E.-M. Mamouna ja G. Karipsiadis,

— Espanjan hallitus, asiamiehenään aluksi B. Plaza Cruz, sittemmin S. Centeno Huerta,

— Euroopan komissio, asiamiehinään M. van Beek ja V. Kreuschitz,

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

kuultuaan julkisasiamiehen 8.9.2011 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee EY 39 ja EY 299 artiklan sekä sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14.6.1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.12.1996 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 118/97 (EYVL 1997, L 28, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 29.6.1998 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 1606/98 (EYVL L 209, s. 1; jäljempänä asetus N:o 1408/71), I ja II osaston tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa vastakkain ovat Espanjassa asuva Alankomaiden kansalainen A. Salemink, joka on työskennellyt Alankomaiden mannerjalustalla sijaitsevalla kaasunporauslautalla, ja Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen (työntekijöiden vakuutusten hallinnoinnista vastaavan laitoksen hallitus) ja jossa on kyse siitä, että viimeksi mainittu on kieltäytynyt myöntämästä Saleminkille työkyvyttömyyskorvausta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Kansainvälinen oikeus

3 Montego Bayssa (Jamaika) 10.12.1982 allekirjoitettu Yhdistyneiden Kansakuntien merioikeusyleissopimus tuli voimaan 16.11.1994, ratifioitiin Alankomaissa 28.6.1996 ja hyväksyttiin Euroopan yhteisön puolesta 23.3.1998 tehdyllä neuvoston päätöksellä 98/392/EY (EYVL L 179, s. 1; jäljempänä merioikeusyleissopimus), ja sen 60 artiklassa, jonka otsikkona on ”Talousvyöhykkeellä sijaitsevat tekosaaret, laitteet ja rakennelmat”, määrätään seuraavaa:

”1. Rantavaltiolla on talousvyöhykkeellä yksinomainen oikeus rakentaa ja antaa lupa rakentaa ja käyttää:

a) tekosaaria;

b) 56 artiklassa mainittuihin ja muihin taloudellisiin tarkoituksiin käytettäviä laitteita ja rakennelmia;

c) laitteita ja rakennelmia, jotka saattavat haitata rantavaltion oikeuksien käyttämistä vyöhykkeellä; sekä säännellä näiden rakentamista ja käyttöä.

2. Rantavaltiolla on tällaisiin tekosaariin, laitteisiin ja rakennelmiin nähden yksinomainen lainkäyttövalta, joka käsittää muun muassa tulli-, vero-, terveydenhoito-, turvallisuus- ja maahanmuuttolakeja ja -määräyksiä koskevan lainkäyttövallan.

– –”

4 Merioikeusyleissopimuksen 77 artiklan otsikkona on ”Mannerjalustaan kohdistuvat rantavaltion oikeudet”, ja siinä määrätään seuraavaa:

”1. Rantavaltiolla on mannerjalustaan kohdistuvat täysivaltaiset oikeudet sen tutkimiseksi ja sen luonnonvarojen hyödyntämiseksi.

2. 1 kappaleessa mainitut oikeudet ovat yksinomaiset sikäli, että vaikka rantavaltio ei tutki mannerjalustaa tai hyödynnä sen luonnonvaroja, kukaan ei saa ryhtyä näihin toimiin ilman rantavaltion nimenomaista suostumusta.

3. Mannerjalustaan kohdistuvat rantavaltion oikeudet eivät ole riippuvaisia tosiasiallisesta tai nimellisestä valtauksesta eivätkä myöskään nimenomaisesta asiaa koskevasta julistuksesta.

– –”

5 Yleissopimuksen 80 artiklan otsikkona on ”Mannerjalustalla sijaitsevat tekosaaret, laitteet ja rakennelmat”, ja siinä määrätään seuraavaa:

”60 artiklaa sovelletaan vastaavasti mannerjalustalla sijaitseviin tekosaariin, laitteisiin ja rakennelmiin.”

Unionin säännöstö

6 Asetuksen N:o 1408/71 13 artiklassa, jonka otsikkona on ”Yleiset säännöt”, säädetään seuraavaa:

”Jollei 14 c tai 14 f artiklasta muuta johdu, henkilöt, joihin tätä asetusta sovelletaan, ovat vain yhden jäsenvaltion lainsäädännön alaisia. Tämä lainsäädäntö määrätään tämän osaston säännösten mukaisesti.

2. Jollei 14–17 artiklasta muuta johdu

a) jäsenvaltion alueella työskentelevä henkilö on tämän valtion lainsäädännön alainen, vaikka hän asuu toisen jäsenvaltion alueella ja vaikka hänen työnantajanaan toimivan yrityksen tai yksityisen henkilön kotipaikka on toisen jäsenvaltion alueella;

– –”

Kansallinen säännöstö

7 Sairausvakuutuslain (Ziektewet, jäljempänä ZW) 3 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Työntekijänä pidetään alle 65-vuotiasta luonnollista henkilöä, joka on yksityisoikeudellisessa tai julkisoikeudellisessa työsuhteessa.

2. Alankomaiden ulkopuolella työsuhteessa työskentelevää pidetään työntekijänä vain, jos hän asuu Alankomaissa ja myös hänen työnantajansa asuu Alankomaissa tai on sijoittautunut sinne.”

8 Työkyvyn mukaisesta työstä ja tulosta annetun lain (Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen, jäljempänä WIA), joka tuli voimaan 1.1.2006, 7 §:n 1 momentissa säädetään, että ”työntekijällä on oltava pakollinen vakuutus”.

9 WIA:n 8 §:n 1 momentin mukaan ”tässä laissa työntekijällä tarkoitetaan [ZW:ssä] tarkoitettua työntekijää lukuun ottamatta niitä työntekijöitä, joiden asema perustuu [ZW:n] 4 §:n 1 momentin g kohtaan”.

10 WIA:n 18 §:n 1 ja 2 momentista ilmenee, että vapaaehtoisen vakuutuksen voi ottaa Alankomaiden ulkopuolella asuva alle 65-vuotias henkilö, jota ei pidetä ZW:n 3 §:n 2 ja 5 momentissa tarkoitettuna työntekijänä ja jonka pakollinen vakuutus on päättynyt sekä joka välittömästi pakollisen vakuutuksen päätyttyä on enintään viiden vuoden kestoisessa työsuhteessa työnantajaan, joka asuu Alankomaissa tai on sijoittautunut sinne.

11 WIA:n 47 §:n 1 momentin mukaan vakuutettu, joka sairastuu, on oikeutettu työkyvyttömyyskorvaukseen odotusajan kuluttua, jos kyseessä on pitkäaikainen täysi työkyvyttömyys eikä häneen voida soveltaa mitään epäämisperustetta.

12 Pohjanmeren kaivostyöstä annetun lain (Wet arbeid mijnbouw Noordzee) 3 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Tätä pykälää sovelletaan työntekijöihin, joita ei ole vakuutettu [ZW:n] tai minkään muun vastaavan Euroopan unionin jäsenvaltion lakisääteisen järjestelmän nojalla ja joiden työsopimukseen sovelletaan Alankomaiden työsopimuksia koskevaa lainsäädäntöä tai ainakin sen pakottavia säännöksiä.

2. Työntekijällä, joka ei sairauden vuoksi kykene tekemään sovittua työtä, on oikeus siviililain [Burgerlijk Wetboek] 7 osan 629 §:n 1 momentissa säädettyyn korvaukseen 104 viikolta, vaikka hänen työsopimuksensa päättyisi tämän ajanjakson aikana.”

Pääasian tosiseikat ja ennakkoratkaisukysymys

13 Salemink, joka on Alankomaiden kansalainen, on työskennellyt vuodesta 1996 lähtien sairaanhoitajana ja osittain röntgenhoitajana alankomaalaisen yhtiön Nederlandse Aardolie Maatschappijn tuotantolautalla. Lautta sijaitsee Alankomaiden aluevesien ulkopuolella, Alankomaiden mannerjalustalla noin 80 kilometrin päässä Alankomaiden rannikosta.

14 Salemink muutti asuinpaikkansa Espanjaan 10.9.2004.

15 Ennen Espanjaan lähtöään Salemink oli pakollisesti vakuutettu siten kuin siitä säädetään ZW:ssä, jonka 3 §:n 2 momentin mukaan Alankomaiden ulkopuolella työsuhteessa työskentelevää pidetään työntekijänä vain, jos hän asuu Alankomaissa ja myös hänen työnantajansa asuu kyseisessä jäsenvaltiossa tai on sijoittautunut sinne.

16 Espanjaan muuttamisestaan alkaen Salemink ei enää täyttänyt ZW:n 3 §:n 2 momentissa säädettyä asuinpaikkaa koskevaa edellytystä, ja hän ei täten voinut kuulua pakollisen vakuutuksen piiriin, mukaan luettuna työkyvyttömyysvakuutus.

17 Salemink hyväksyttiin 4.10.2004 alkaen vapaaehtoisen vakuutuksen piiriin, mutta tämä vakuutus kuitenkin päätettiin vakuutusmaksujen maksamatta jättämisen vuoksi. Salemink pyrki vuonna 2006 uudelleen vapaaehtoisen vakuutuksen piiriin, mutta nämä yritykset eivät onnistuneet, koska niihin oli ryhdytty liian myöhään.

18 Ilmoitettuaan 24.10.2006 sairaudestaan Salemink haki 11.9.2007 WIA:n nojalla työkyvyttömyyskorvausta 24.10.2008 alkaen.

19 Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen (työntekijöiden vakuutusten hallinnoinnista vastaava laitos, jäljempänä UWV) hylkäsi hakemuksen sillä perusteella, että Salemink ei ollut työkyvyttömyyden alkamishetkellä 24.10.2006 pakollisesti vakuutettu. Koska Salemink oli asunut 10.9.2004 lähtien Alankomaiden ulkopuolella, UWV katsoi, ettei hän ollut ollut tuosta päivästä lähtien pakollisesti vakuutettu.

20 Salemink väitti Rechtbank Amsterdamissa, että hänellä oli oikeus saada työkyvyttömyyskorvausta asetuksen N:o 1408/71 perusteella ja että mainittua asetusta sovelletaan Alankomaiden mannerjalustalla, jonka on katsottava kuuluvan Alankomaiden alueeseen.

21 Hän vetoaa tältä osin Sociale Verzekeringsbankin (sosiaalivakuutuslaitos, jäljempänä SVB) 1.1.2006 lähtien soveltamaan käytäntöön, joka perustuu asiassa C-60/93, Aldewereld, 29.6.1994 annettuun yhteisöjen tuomioistuimen tuomioon (Kok., s. I-2991) ja jonka mukaisesti Alankomaiden mannerjalustalla työskenteleviä työntekijöitä pidetään vakuutettuina Alankomaiden sosiaaliturvan mukaisesti.

22 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kuvailee SVB:n käytäntöä seuraavasti:

”SVB:n lähtökohtana on, että – – asetuksen [N:o 1408/71] II osastoa sovelletaan, jos työntekijä asuu Euroopan yhteisön alueella mutta työskentelee yhteisön alueen ulkopuolella yhteisöön asettautuneen työnantajan palveluksessa. SVB viittaa yhteisöjen tuomioistuimen [asiassa 237/83,] Prodest, [12.7.1984 antaman tuomion (Kok., s. 3153)] ja [edellä mainitussa asiassa] Aldewereld antaman tuomion perusteluissa esitettyyn edellytykseen, jonka mukaan työntekijän on täytynyt välittömästi ennen työskentelyä yhteisön ulkopuolella olla vakuutettuna siinä jäsenvaltiossa, johon hänen työnantajansa on sijoittautunut, tai työntekijän on oltava tämän jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön perusteella vakuutettu työskennellessään yhteisön ulkopuolella. Jos jompikumpi näistä ehdoista täyttyy, SVB katsoo, että sinä aikana, kun työtä tehdään yhteisön ulkopuolella, on sovellettava työnantajan jäsenvaltion lainsäädäntöä.”

23 UWV katsoo kuitenkin, että Salemink ei enää Espanjaan muuttonsa jälkeen täyttänyt pakollisen vakuutuksen piiriin kuulumista koskevaa ehtoa.

24 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin epäilee, voidaanko asetuksen N:o 1408/71 soveltamisala laajentaa koskemaan kyseessä olevaa mannerjalustaa. Se pohtii, olisiko asiassa eroteltava yhtäältä alue, jolla jäsenvaltio on suvereeni, ja toisaalta alue, jolla jäsenvaltio voi käyttää rajoitettuja suvereeneja oikeuksia mutta jolla se voi myös päättää olla käyttämättä niitä, kuten mainitun tuomioistuimen mukaan Alankomaiden valtio on toiminut sosiaaliturvalainsäädännön suhteen mannerjalustalla. Näin ollen on ratkaistava kysymys siitä, voiko jäsenvaltio sillä mannerjalustalla olevan toiminnallisen toimivaltansa rajoissa kohdella tuolla mannerjalustalla työskenteleviä työntekijöitä eri tavalla kuin valtion alueella työskenteleviä työntekijöitä.

25 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin myöntää, että UWV:n kieltävä kanta voi olla ristiriidassa työntekijöiden vapaata liikkuvuutta koskevan periaatteen kanssa, kun otetaan huomioon se seikka, että Salemink menetti edun, joka hänellä oli hänen asuessaan Alankomaissa. Kyseinen tuomioistuin pohtii kuitenkin, voisiko tätä ristiriitaa lieventää se, että Saleminkillä on ollut mahdollisuus ottaa vapaaehtoinen vakuutus ja että hän on käyttänyt tätä mahdollisuutta.

26 Johtopäätöksenä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että ZW:n 3 §:n 2 momentissa esitetty asuinpaikkaa koskeva edellytys on ongelmallinen kriteeri, koska se voi mahdollisesti johtaa kansalaisuuteen perustuvaan syrjintään.

27 Tässä tilanteessa Rechtbank Amsterdam on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Ovatko Euroopan yhteisön oikeuteen kuuluvat säännöt, joilla pyritään toteuttamaan työntekijöiden vapaa liikkuvuus, ja erityisesti asetuksen N:o 1408/71 I ja II osastossa ilmaistut säännöt sekä [EY 39] ja [EY 299] artikla – – esteenä sille, että työntekijä, joka työskentelee Alankomaiden alueen ulkopuolella kiinteällä rakennelmalla Alankomaiden mannerjalustalla Alankomaihin sijoittautuneen työnantajan palveluksessa, ei kuulu kansallisen lainsäädännön nojalla työntekijöiden sosiaalivakuutuksen piiriin yksinomaan siitä syystä, että hän ei asu Alankomaissa vaan toisessa jäsenvaltiossa (esillä olevassa tapauksessa Espanjassa), myös jos hän on Alankomaiden kansalainen ja jos hänellä on ollut mahdollisuus ottaa vapaaehtoinen vakuutus ehdoin, jotka ovat olennaisesti samat kuin pakollisen vakuutuksen ehdot?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

28 Kansallinen tuomioistuin pyrkii ennakkoratkaisukysymyksellään selvittämään, onko asetuksen N:o 1408/71 säännöksiä ja EY 39 artiklaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä sille, että työntekijä, joka työskentelee kiinteällä rakennelmalla jäsenvaltion mannerjalustalla, ei tässä jäsenvaltiossa kuulu pakollisen sosiaalivakuutuksen piiriin kansallisen lainsäädännön nojalla yksinomaan siitä syystä, että hän ei asu kyseisessä jäsenvaltiossa vaan jossain toisessa jäsenvaltiossa.

29 Tämän suhteen on muistutettava, että asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaan jäsenvaltion alueella työskentelevä henkilö on tämän valtion lainsäädännön alainen, vaikka hän asuu toisen jäsenvaltion alueella.

30 Alankomaiden hallitus ja UWV ovat kuitenkin kiistäneet 13 artiklan 2 kohdan a alakohdan samoin kuin koko unionin oikeuden sovellettavuuden pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tapauksessa sillä perusteella, että kyseessä olevaa ammattitoimintaa harjoitetaan kaasunporauslautalla Alankomaiden mannerjalustalla Alankomaiden aluevesien ulkopuolella. Alankomaiden hallituksen ja UWV:n mukaan asetuksen N:o 1408/71 alueellinen soveltamisala rajoittuu yksinomaan kansalliseen alueeseen. Myös ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on epäillyt, voidaanko unionin oikeutta soveltaa kyseisellä mannerjalustalla.

31 Tässä yhteydessä on viitattava mannerjalustan oikeudellista asemaa koskeviin kansainvälisen oikeuden sääntöihin ja periaatteisiin.

32 Kansainvälinen tuomioistuin otti 20.2.1969 antamassaan tuomiossa (ns. Pohjanmeren mannerjalustatapaukset, Recueil des arrêts, avis consultatifs et ordonnances, 1969, s. 3, 19 kohta) kantaa rantavaltion oikeuksiin suhteessa sellaiseen mannerjalustaan, joka muodostaa sen merenalaisen alueen luonnollisen jatkeen. Kansainvälinen tuomioistuin katsoi, että nämä oikeudet ovat olemassa ipso facto ja ab initio, koska tämä valtio käyttää suvereeneja oikeuksia tällä alueella ja koska tämä suvereenisuus on laajentunut koskemaan merenpohjan tutkimusta ja sen luonnonvarojen hyödyntämistä.

33 Merioikeusyleissopimuksen 77 artiklan mukaan rantavaltiolla on mannerjalustaan kohdistuvat täysivaltaiset oikeudet sen tutkimiseksi ja sen luonnonvarojen hyödyntämiseksi. Nämä oikeudet ovat yksinomaiset sikäli, että vaikka rantavaltio ei tutki mannerjalustaa tai hyödynnä sen luonnonvaroja, kukaan ei saa ryhtyä näihin toimiin ilman rantavaltion nimenomaista suostumusta.

34 Merioikeusyleissopimuksen 80 artiklan, luettuna yhdessä sen 60 artiklan kanssa, mukaan rantavaltiolla on yksinomainen oikeus rakentaa ja antaa lupa rakentaa ja käyttää mannerjalustalla sijaitsevia tekosaaria, laitteita ja rakennelmia sekä säännellä näiden rakentamista ja käyttöä. Rantavaltiolla on tällaisiin tekosaariin, laitteisiin ja rakennelmiin nähden yksinomainen lainkäyttövalta.

35 Koska jäsenvaltion mannerjalusta kuuluu sen – tosin toiminnallisen ja rajoitetun – suvereniteetin piiriin (ks. vastaavasti asia C-111/05, Aktiebolaget NN, tuomio 29.3.2007, Kok., s. I-2697, 59 kohta), tällä mannerjalustalla sijaitsevilla, luonnonvarojen tutkimiseen ja/tai hyödyntämiseen käytettävillä kiinteillä tai kelluvilla rakennelmilla tehtyä työtä on pidettävä kyseisen valtion alueella tehtynä työnä unionin oikeutta sovellettaessa (ks. vastaavasti asia C-37/00, Weber, tuomio 27.2.2002, Kok., s. I-2013, 36 kohta ja asia C-6/04, komissio v. Yhdistynyt kuningaskunta, tuomio 20.10.2005, Kok., s. I-9017, 117 kohta).

36 Jäsenvaltio, jonka eduksi sovelletaan taloudellisia etuoikeuksia, jotka koskevat luonnonvarojen tutkimista ja/tai hyödyntämistä valtion edustalla sijaitsevalla mannerjalustalla, ei näin ollen voi olla soveltamatta unionin oikeuden säännöksiä, joilla pyritään takaamaan niiden työntekijöiden vapaa liikkuvuus, jotka harjoittavat ammattitoimintaansa tällaisilla rakennelmilla.

37 Kun unionin oikeuden ja erityisesti asetuksen N:o 1408/71 sovellettavuus jäsenvaltion mannerjalusta-alueeseen on näin osoitettu, on nyt tutkittava, ovatko mainittu asetus ja EY:n perustamissopimuksen työntekijöiden vapaata liikkuvuutta koskevat määräykset esteenä sille, että Saleminkin tilanteen kaltaisessa tilanteessa oleva henkilö suljetaan pakollisen vakuutusjärjestelmän ulkopuolelle hänen muutettuaan asumaan Espanjaan.

38 Tämän suhteen on korostettava, että asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan säännöksillä pyritään ainoastaan määrittämään se kansallinen lainsäädäntö, jota sovelletaan jäsenvaltion alueella työskenteleviin henkilöihin. Tällä säännöksellä ei sinänsä pyritä määrittämään niitä edellytyksiä, jotka koskevat oikeutta tai velvollisuutta liittyä sosiaaliturvajärjestelmään tai tällaisen järjestelmän tiettyyn osaan. Kuten oikeuskäytännössä on useaan otteeseen todettu, jäsenvaltioiden on itse lainsäädännössään määritettävä nämä edellytykset (ks. mm. asia 275/81, Koks, tuomio 23.9.1982, Kok., s. 3013 ja asia C-227/03, van Pommeren-Bourgondiën, tuomio 7.7.2005, Kok., s. I-6101, 33 kohta).

39 Vaikka jäsenvaltiot siis säilyttävät toimivaltansa huolehtia sosiaaliturvajärjestelmiensä liittymisedellytyksistä, niiden on kuitenkin tätä toimivaltaa käyttäessään noudatettava unionin oikeutta ja erityisesti perussopimuksen työntekijöiden vapaata liikkuvuutta koskevia määräyksiä (ks. vastaavasti asia C-2/89, Kits van Heijningen, tuomio 3.5.1990, Kok., s. I-1755, 20 kohta ja asia C-135/99, Elsen, tuomio 23.11.2000, Kok., s. I-10409, 33 kohta).

40 Tästä seuraa yhtäältä, että nämä edellytykset eivät voi johtaa siihen, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen kansallisen lainsäädännön soveltamisalan ulkopuolelle suljetaan henkilöitä, joihin on sovellettava kyseistä lainsäädäntöä asetuksen N:o 1408/71 nojalla, ja toisaalta, että järjestelmien pakolliseen vakuutukseen liittymiseksi on oltava yhteensopivia EY 39 artiklan määräysten kanssa (ks. vastaavasti em. asia Kits van Heijningen, tuomion 20 kohta ja em. asia van Pommeren-Bourgondiën, tuomion 39 kohta).

41 Asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan a alakohdassa säädetään nimenomaisesti, että jäsenvaltion alueella työskentelevä henkilö on tämän valtion lainsäädännön alainen, ”vaikka hän asuu toisen jäsenvaltion alueella”. Tätä säännöstä ei noudatettaisi, jos työskentelyjäsenvaltion lainsäädännössä säädettyyn asuinpaikkaa koskevaan edellytykseen, jonka on täytyttävä, jotta henkilö voisi liittyä mainitussa lainsäädännössä säädettyyn pakolliseen vakuutusjärjestelmään, voitaisiin vedota asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettuihin henkilöihin nähden. Näiden henkilöiden osalta asetuksen mainitulla säännöksellä korvataan asuinpaikkaa koskeva edellytys edellytyksellä, joka perustuu työskentelyyn kyseisen jäsenvaltion alueella (ks. em. asia Kits van Heijningen, tuomion 21 kohta).

42 Niinpä asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan a alakohdan kanssa ristiriidassa on pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kansallinen lainsäädäntö, jonka mukaan asuinpaikka on ratkaiseva kriteeri määritettäessä sitä, voiko pääasiassa kyseessä olevan kaltaisella jäsenvaltion mannerjalustalla sijaitsevalla kaasunporauslautalla työskentelevä työntekijä kuulua kyseisen jäsenvaltion pakollisen vakuutuksen piiriin.

43 Lisäksi on todettava, että tällaisella kansallisella lainsäädännöllä asetetaan ulkomailla asuvat työntekijät, kuten Salemink, Alankomaissa sosiaalivakuutuksen osalta epäedullisempaan asemaan kuin maassa asuvat työntekijät ja näin ollen sillä loukataan EY 39 artiklassa taattua vapaan liikkuvuuden periaatetta.

44 Vaikka edellä mainitussa asiassa van Pommeren-Bourgondiën annetun tuomion 40 kohdassa onkin todettu, ettei ole mahdotonta, että asuinpaikkaa koskeva edellytys sille, että henkilö on edelleen pakollisesti vakuutettu tietyillä sosiaaliturvan aloilla, voi olla yhteensopiva EY 39 artiklan kanssa, Saleminkille tarjotulla mahdollisuudella vapaaehtoiseen vakuutukseen ei voida horjuttaa tämän tuomion 43 kohdassa esitettyä toteamusta. Toimet, joihin vapaaehtoisen vakuutuksen haluavien ulkomailla asuvien työntekijöiden on ryhdyttävä omasta aloitteestaan, samoin kuin tämän kaltaiseen vakuutukseen liittyvät vaikeudet – kuten vakuutushakemuksen jättämisessä noudatettava määräaika –

muodostavat joukon tekijöitä, joilla ulkomailla asuvat työntekijät, joilla on mahdollisuus ainoastaan vapaaehtoiseen vakuutuksen, asetetaan epäedullisempaan tilanteeseen kuin maassa asuvat työntekijät, jotka kuuluvat pakollisen vakuutuksen piiriin.

45 Täten esitettyyn kysymykseen on vastattava, että asetuksen N:o 1408/71 13 artiklan 2 kohdan a alakohtaa ja EY 39 artiklaa on tulkittava siten, että ne ovat esteenä sille, että työntekijä, joka työskentelee kiinteällä rakennelmalla jäsenvaltion mannerjalustalla, ei tässä jäsenvaltiossa kuulu pakollisen sosiaalivakuutuksen piiriin kansallisen lainsäädännön nojalla yksinomaan siitä syystä, että hän ei asu kyseisessä jäsenvaltiossa vaan jossain toisessa jäsenvaltiossa.

Oikeudenkäyntikulut

46 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14.6.1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.12.1996 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 118/97, sellaisena kuin se on muutettuna 29.6.1998 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 1606/98, 13 artiklan 2 kohdan a alakohtaa ja EY 39 artiklaa on tulkittava siten, että ne ovat esteenä sille, että työntekijä, joka työskentelee kiinteällä rakennelmalla jäsenvaltion mannerjalustalla, ei tässä jäsenvaltiossa kuulu pakollisen sosiaalivakuutuksen piiriin kansallisen lainsäädännön nojalla yksinomaan siitä syystä, että hän ei asu kyseisessä jäsenvaltiossa vaan jossain toisessa jäsenvaltiossa.

Allekirjoitukset